

illustratie: Kees van de Nes

Bepaalt reclame je droom?

Wetenschappers waarschuwen voor manipulatie slapende mensen

door Jannes van Roermund

AMSTERDAM • Wetenschappers waarschuwen deze maand voor een nieuwe ontwikkeling in de advertentiemarkt: grote bedrijven hebben het gemunt op uw dromen. „Weerzinwekkend”, vindt TU-hoogleraar Jeroen van den Hoven. „Maar het is onderdeel van een grotere trend.”

Onder meer Microsoft, Sony en Burger King hebben al geëxperimenteerd met het digitaal 'injecteren' van hun producten in de dromen van slapende mensen. Bierbrouwer Coors gooide begin dit jaar de knuppel in het hoenderhok. In een video was te zien hoe Harvard-wetenschapper Deirdre Barrett met video-beelden van bergtoppen, toevallig het logo van het drankje, en

andere plaatjes proefpersonen liet dromen van het drankje van de fabrikant.

Barrett benadrukte dat het om een stunt ging. Maar collega's zijn ongerust. „Dit is geen grappige gimmick, maar een glijdende schaal met wezenlijke consequenties”, waarschuwen veertig wetenschappers deze maand in een opinieartikel.

Gedachten

„Horrific”, zegt hoogleraar Ethiek en Technologie Jeroen van den Hoven van de TU Delft, hoofdredacteur van het internationale wetenschappelijke tijdschrift *Ethics and Information Technology* en adviseur van de Europese Commissie over ethiek en technologie. „We kunnen bijvoorbeeld ook gedachten lezen. Je laat iemand naar een appel kijken, leest de hersenen

uit, en leert aan de computer: dit hersenpatroon staat voor een appel. Maar dat is een gevaarlijk goed. Wie gaat dit gebruiken en voor welke doeleinden? Gaan mensen dit ook proberen om te keren?”

„De meeste mensen weten niet eens dat het kan”, zegt neurowetenschapper Robert Stickgold, die ook aan Harvard werkt en het artikel ondertekende. Maar het beïnvloeden van dromen is dichtbij, waarschuwen de onderzoekers. „Veertig miljoen Amerikanen hebben smart speakers op hun slaapkamer. Je kunt gemakkelijk een wereld bedenken waarin de speakers worden gebruikt voor passieve, onbewuste reclame in de nacht, met of zonder toestemming”, staat in de brief.

„We zien de golven van een tsunami zich vormen, maar de meeste mensen liggen onwetend op het strand te slapen”, formuleerde droomonderzoeker Antonio Zadra van de Universiteit van Montreal tegen het wetenschappelijke tijdschrift *Science* de situatie.

Grote bedrijven zijn bijzonder geïnteresseerd. Een van de ondertekenaars van de brandbrief, Adam Haar Horowitz, doet promotieonderzoek aan het Massachusetts Institute of Technology (MIT) en heeft technologie uitgevonden die gebruikers door middel van geluidjes kan aansporen om over bepaalde onderwerpen te dromen. Sindsdien werd hij benaderd door twee vliegtuigmaatschappijen en Microsoft.

„Je kunt bedenken dat mensen met traumatische dromen, bijvoorbeeld veteranen, met deze techniek geholpen kunnen worden”, zegt Van den Hoven. „Maar als je ziet dat grote bedrijven als Microsoft hier belang-

stelling voor hebben, gaat het niet langer primair om het welzijn van het individu, met diens instemming, maar om beïnvloeding van consumenten.”

De beïnvloeding van dromen is onderdeel van een grotere beweging, waarschuwt de hoogleraar. „Kijk naar *nudging* en *micro-targeting*, het beïnvloeden van stemmers, consumenten of burgers, dat we kennen van Cambridge Analytica. Dan omzeil je het bewuste denkproces. In plaats van mensen te informeren of te overtuigen, passeer je hun eigen wil. Dat is de bijl aan de wortel van het mensbeeld wat we in Europa hebben, met mensenrechten, rechtsstaat en een menswaardig bestaan. Daar moeten we echt 'nee' tegen zeggen.”

Hoogleraar Van den Hoven weet dat de Europese Commissie werkt aan wetgeving die 'subliminale perceptie' ook in nieuwe kunstmatige intelligentie-technologieën verbiedt. Manipulatie van dromen zal daar zeker onder vallen, meent hij. Maar het gevaar is niet geweken. Van den Hoven ziet dat bewegingen als transhumanisme en ideeën als *The internet of bodies*, waarbij mens en techniek versmelten, nog meer mogelijkheden geven om de zelfbeschikking van de mens 'buitenspel te zetten'.

„Europa gaat Big Tech nu aanpakken, maar dat is ontzettend laat. Ze hebben een ontzettende machtspositie, er accumuleert veel kapitaal. Dat vindt zijn weg naar politieke invloed. Daar moet je paal en perk aan stellen. Nieuwe technieken zoals kunstmatige intelligentie zijn zó krachtig. Laten we er alsjeblieft goede dingen mee doen, zoals de grote problemen van onze moderne samenlevingen aanpakken.”

'Onbewuste invloed van grote bedrijven'

KRINGEN

ROB HOOGLAND

CO2-budget

Laast vroeg ik mij af waarom ik hier al zo lang de wijsneus uit-hang. Iemand had mij weer eens de risee van de columnstiek genoemd en aangezien deze persoon (m/v/x) evenmin terugdeinst voor reacties als (vrij naar Reve) „Sjonge jonge, wat ruikt het hier lekker, net of iemand lever met uien staat te bakken” wanneer het Kaagmens zo'n typerend, want stiekem D66-windje heeft gelaten, trok ik mij dat heel erg aan.

De toesprakenhusselares van ons kabinet is nota bene de boven alles en iedereen verheven heerseres der Lage Landen. Althans, die mening is zij zelf toegedaan, net als haar directe omgeving, al ben ik best benieuwd of haar chauffeur haar hautaine flatusjes sinds deze week ook nog steeds zo lekker vindt ruiken.

Anyway, reeds snel vond ik het antwoord: mij wordt nooit iets gevraagd.

En wat mij rest dus?

Het schrijven eigener beweging.

Wordt u weleens iets gevraagd? En u, rechts achterin? Ook niet, hè? Ik stuitte op een onderzoek onder een representatieve groep Nederlanders, waaruit ditmaal de conclusie werd getrokken dat wij best ons persoonlijke CO2-handelssysteem willen, zo lang de lasten maar eerlijk worden verdeeld. Het was het miljoenmiljardste onderzoek onder een representatieve groep Nederlanders dat ik onder ogen kreeg. Tegelijkertijd was het 't miljoenmiljardste onderzoek onder een representatieve groep Nederlanders dat mij deed overpeinzen waarom ik nooit tot zo'n representatieve groep Nederlanders behoor.

Ik wil ook weleens representatief zijn, ja!?

Nooit, maar dan ook echt nooit hebben ze mij in het kader van een enquête of onderzoek iets gevraagd. Hoe komt dat toch? Sta ik in onderzoekskringen op de zwarte lijst omdat ze mij niet alleen als de risee van de columnstiek, maar ook van de Nederlandse bevolking beschouwen? Wanneer is iemand representatief en wanneer niet? Vragen te over, óók omdat mijn vrouw en kind *et tout ma famille* eveneens nog nooit zijn geënquêteerd. U mag 't best weten, ze brengen mij steeds dichterbij de oprichting van het platform NedRep, dat opkomt voor de belangen van een vergeten bevolkingsgroep: de landgenoten die nog nooit tot een representatieve groep Nederlanders zijn gerekend.

Enfin, dat onderzoek over het persoonlijke CO2-handelssysteem dus. Kort gezegd houdt het systeem in dat elk Nederlands huishouden een zogenaamd CO2-budget krijgt, dat besteed kan worden aan zaken als energieverbruik thuis, autorijden, vleesconsumptie en vliegen. Wie tekort komt, moet rechten bijkopen. Wie overhoudt, kan rechten verkopen. Zo moet in 2030 49% aan CO2-reductie zijn gerealiseerd.

Zo krijgt de overheid de burger nóg steviger in een wurggreep, zou je ook kunnen zeggen. Als je de vragen niet sturend en met alle mitsen en maren op een rijtje opstelt – en er tevens op wijst dat het systeem in de praktijk onuitvoerbaar zal zijn – kan het niet anders of veel meer Nederlanders beseffen dat. Daarom wantrouw ik de uitkomst van dat TNO-onderzoek onder die 'representatieve groep Nederlanders' zeer.

Zou de enquête soms uitsluitend onder D66-leden verricht?

Hee, ik ruik gebakken lever en uien.

ZICH HEEN: 3 DODEN

vol ongelof. „Mijn God! Dit kan niet waar zijn.”

Opmerkelijk genoeg droeg de Somaliër een wit mondkapje, is op te maken uit de beelden. Andere opnames tonen plassen bloed in meerdere straten van de Beierse stad. Hij sloeg toe op een plein in het centrum van de stad, dat daarna geruime tijd voor een deel was afgegrendeld. Politievoertuigen en ambulances rukten massaal uit. De Beierse minister van Binnenlandse Zaken kwam persoonlijk poolshoogte te nemen, aldus de krant *Bild*. De verdachte, die in Würzburg woont, was de afgelopen maanden opgevangen bij de politie

omdat hij gewelddadig was. Hij onderging een psychiatrische behandeling.

Incidenten

De laatste jaren heeft Duitsland vaker te maken gehad met incidenten waarbij burgers willekeurig doelwit waren. Ook in Würzburg, in 2016, stak een Afghaanse asielzoeker in een trein met een bijl passagiers neer. Vijf mensen raakten gewond. In Ansbach, in hetzelfde jaar, pleegde een vluchteling bij een festival een bomaanslag. Vijftien mensen liepen verwondingen op. De dader, een IS-sympathisant, kwam zelf om.

De verdachte vlucht weg. FOTO TWITTER